

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної і
методичної роботи
А. М. Фесенко

« ____ » _____ 2017 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

для вступу на навчання за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем /
ступенем доктора філософії

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва спеціальності)

Кафедра Фінанси
(назва кафедри)

Голова фахової атестаційної комісії

_____ С.Я. Єлецьких
(підпис) (ініціали та прізвище)

Краматорськ, 2017

І ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Програма вступного іспиту за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» розроблена на основі нормативних програм дисциплін «Бюджетна система», «Банківська система», «Податкова система», «Страхування».

Роль і значення дисципліни «Бюджетна система» визначається теоретично-прикладним характером цієї дисципліни: у теоретичному плані вона повинна поглибити фундаментальні знання щодо макроекономічної сфери фінансової системи – державних фінансів; у прикладному плані – закласти базові знання з методики бюджетної роботи та сформувати навички проведення розрахунків показників бюджету.

Дисципліна «Банківська система» формує систему базових знань з побудови банківської системи, сутності та функцій, принципів функціонування центральних та комерційних банків, вивчення банківської системи України та основ організації діяльності НБУ; ролі, функцій та основних операцій комерційних банків, а також інструментарію, за допомогою якого реалізується грошово-кредитна політика.

Дисципліна «Податкова система» спрямована на вивчення принципів, які покладені у концептуальну платформу побудови податкової системи держави, визначення сутності та організації функціонування податкової системи, що становить засади її ефективного функціонування, дозволяє з'ясувати роль та значення у фінансовій системі держави та передбачає гармонічне поєднання теоретичних знань.

Навчальною програмою дисципліни «Страхування» передбачено вивчення питань теорії і практичного застосування механізму страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб у разі настання страхових випадків, організації страхового ринку і страхових компаній в умовах ринкової економіки.

Перелік питань, який пропонується, систематизовано за різноманітними взаємозв'язаними сторонами діяльності та охоплює її теоретичні основи, а також питання застосування отриманих теоретичних знань для рішення практичних задач.

Питання, які містяться в екзаменаційних білетах, дозволяють виявити знання з різних видів діяльності у рамках навчальних дисциплін, які вивчалися на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр».

Кожний екзаменаційний білет містить теоретичні питання (категорії), тестові питання та практичні задачі за програмою вступного іспиту, яка приводиться нижче.

II МЕТА І ЗАВДАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

II.1 Мета вступного іспиту

Мета: комплексна перевірка ґрунтовних знань сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство; принципів формування банківської системи та здійснення банківських операцій; організації та функціонування податкової системи в межах податкової політики держави; сутності, функцій, ролі страхування та методології страхових відносин.

II.2 Задачі вступного випробування

Завдання вступного іспиту – оцінити комплекс теоретичних знань, отриманих абітурієнтом у період навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», рівень творчого мислення, уміння синтезувати знання окремих дисциплін для самостійного рішення практичних задач.

Під час підготовки до вступного випробування абітурієнти повинні:

II.2.1. Знати:

- сутність, призначення та роль бюджету в загальній схемі фінансових відносин; основні принципи фінансового прогнозування та планування; функції бюджету в ринковій економіці; основи бюджетного устрою та принципи побудови бюджетної системи держави; бюджетний процес та основні його етапи;

- структуру банківської системи України; операції комерційних банків України; функції Національного банку України; засади та інструменти грошово-кредитної політики НБУ та її вплив на фінансові відносини і стан економіки; правові основи взаємовідносин комерційних банків та НБУ; проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.

- сутність та види податків, функції податків та основні напрями податкового регулювання економіки і соціальної сфери; поняття податкової системи та її структурну побудову; сутність податкової політики, її основних напрямів та чинників, які впливають на характер та особливості її проведення; існуючі системи органів державної податкової служби, їх задачі, функції, права, обов'язки; сутність податкового менеджменту як взаємодії між державою і платниками податків з приводу сплати до бюджету податків, зборів, обов'язкових платежів;

- економічну сутність та доцільність страхування; основні ознаки та межі застосування різних способів організації страхового захисту; цілі та завдання державного регулювання страхової діяльності; види добровільного та обов'язкового страхування, що здійснюються в Україні; методика проведення страхової оцінки та розрахунку страхового відшкодування за різними видами страхування.

II.2.2. Уміти:

- розкрити поняття сутності бюджету; оцінити можливості оптимізації співвідношення доходної та видаткової частин бюджету;

визначати методи підвищення доходів бюджету; оптимальну структуру видатків бюджету;

- пояснити сутність банківської системи України та роль банківської інфраструктури; порядок утворення, реєстрації комерційних банків і ліцензування їх діяльності; оцінити етапи здійснення активних, пасивних, розрахункових та інших операцій комерційних банків; пояснити особливості операцій НБУ; проводити аналіз і оцінку кредитоспроможності позичальника;

- аналізувати наслідки реалізації відповідної податкової політики держави; формувати базу оподаткування; розраховувати усі загальнодержавні податки та збори; розраховувати суми податкових зобов'язань з місцевих податків і зборів; планувати на відповідну дату розмір податків залежно від форм оподаткування та коригувати договірні відносини з урахуванням їх податкових наслідків;

- визначати місце страхування серед фінансових категорій; розрізняти взаємне та комерційне страхування, комерційне та соціальне страхування; добровільне та обов'язкове страхування; обґрунтовувати застосування того чи іншого принципу страхового захисту в практиці страхових відносин; відрізняти страхування за галузями.

II.2.3. Володіти навичками:

- застосування методів бюджетного планування, прогнозування і контролю у бюджетних установах; методика розробки та виконання Державного та місцевих бюджетів, управлінських рішень в діяльності бюджетних установ;

- розрахунку початкової та нарощуваної сум при використанні простих та складних відсотків; аналізу діяльності комерційних банків, господарських зв'язків між державами, крупними корпораціями, регіональними об'єднаннями, фірмами, банківськими та кредитно-фінансовими установами; аналізу банківських операцій та оцінки кредитоспроможності позичальника;

- навичками набуття знань щодо аналізу подальших змін податкової системи; категоріальним апаратом навчальної дисципліни; методами визначення податкових зобов'язань із загальнодержавних та місцевих податків і зборів; нормативно-правовим забезпеченням щодо вирішення питань у податковій сфері; підходами щодо обґрунтування рішень з податкової політики на мікро- та макрорівнях;

- роботи з нормативно-правовою та методичною літературою, фінансовою та статистичною звітністю страховиків; аналізу фінансової діяльності страховиків, здійснення обґрунтованих інтерпретації отриманих результатів; формулювання загальних і часткових висновків за результатами досліджень у сфері страхування, виявлення шляхів підвищення рентабельності страхових тарифів.

ІІІ СТИСЛИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ІІІ.1 БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Тема 1. Сутність, значення і роль бюджету держави

Роль і місце бюджету в перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальних пропорцій розподілу ВВП. Склад і структура бюджету, фактори, що впливають на них. Стан бюджету як фінансового плану: рівновага доходів і видатків; перевищення доходів над видатками; бюджетний дефіцит.

Тема 2. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення.

Основи бюджетного устрою: виокремлення видів бюджетів; встановлення принципів побудови бюджетної системи; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру і форми взаємовідносин між бюджетами. Бюджетний рік. Бюджетний процес як регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів, їх виконання і контроль за їх виконанням. Розмежування повноважень органів державної влади і управління у бюджетному процесі. Правила складання та виконання бюджету. Склад бюджетної системи України. Державний бюджет України, його призначення.

Тема 3. Система доходів бюджету

Суть і значення доходів бюджетів. Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи держави від майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Джерела формування доходів бюджету. ВВП як основа доходної бази бюджету. Причини та умови використання національного багатства для формування доходів бюджету. Доходи Державного бюджету України. Доходи районних, міських (міст обласного підпорядкування) бюджетів в порядку. Доходи районних у місті бюджетів. Доходи міських (міст районного підпорядкування), селищних і сільських бюджетів. Склад і структура доходів бюджету України, їх класифікація.

Тема 4. Система витрат бюджету

Формування бюджетних видатків. Регулювання бюджетних видатків. Найважливіші принципи планування бюджетних видатків. Законодавча база визначення порядку витрат бюджету. Видатки держави на фінансування промисловості. Сільське господарство як найважливіша галузь народного господарства.

Основні принципи бюджетного фінансування сільського господарства. Витрати на благоустрій міст і селищ. Витрати по капітальних вкладеннях. Витрати на капітальний ремонт об'єктів благоустрою. Поточне утримання об'єктів міського благоустрою. Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Групування усіх витрат бюджетних установ по статях. Поточні видатки і видатки розвитку. Класифікація видатків Державного бюджету.

Тема 5. Витрати бюджету на економічну діяльність держави і науку

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат. Бюджетні кредити, порядок їх видачі та погашення. Державна дотація, обсяг та умови надання. Видатки бюджету на науку, засади та методологічні основи їх фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 6. Витрати бюджету на соціальну захист населення і соціальну сферу

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Склад соціальних видатків. Методологічні основи планування і фінансування соціальних видатків. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії населенню на оплату житла і комунальних послуг. Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини.

Тема 7. Витрати державного бюджету на національну оборону та управління

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Принципи фінансування видатків на національну оборону в Україні. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування. Особливості фінансування утримання армійських частин та придбання озброєння та військової техніки. Напрями фінансування управління в Україні. Видатки бюджету на державне

управління, їх склад та засади фінансування. Утримання органів законодавчої та виконавчої влади. Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави. Видатки на судові органи та прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Фінансування судових органів та прокуратури за кошторисом. Законодавча база здійснення планування і фінансування видатків бюджету на управління. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 8. Державний кредит і видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Державна політика позикових фінансів, її передумови. форми державного кредиту, їх призначення. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Чинники державного кредиту. Бюджетний дефіцит як основний чинник державного кредиту. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик. Порядок оформлення державних позик згідно з діючим законодавством держави. Державний борг, його структура. Класифікація видів державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Засоби коригування позикової політики.

Список літератури:

- 1 Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // ВВР. – 2010. – № 50–51 зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
- 2 Про Державний бюджет України на поточний рік [Електронний ресурс]: Закон України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
- 3 Юрій, І.С. Бюджетна система: підручник / І. С. Юрій, В. М. Федосов. – К.: ЦУЛ ; Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 871 с.
- 4 Єпіфанов, А.О. Бюджет України: монографія: у 2 кн. Бюджет – головна ланка фінансів держави / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 201 с.
- 5 Чубенко, А.Г. Фінансове право: навч. посіб. / А.Г. Чубенко. – К.: КНТ, 2014.– 600 с.
- 6 Чубенко, А.Г. Податкове право України: навчальний посібник / А.Г. Чубенко, Д.М. Павлов, Т.Б. Процюк, М.С. Удовик. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 304 с.
- 7 Воронова, Л.К. Бюджетний кодекс України. / Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко. – Х.: Право, 2011. – 608 с.
- 8 Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. Національна економіка. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 248 с.

- 9 Бондар, М.І. Бюджетна і податкова системи України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / М. І. Бондар, В. М. Опарін, О. М. Тимченко, Т. І. Єфименко. – К.: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. – 336 с.

III.2 БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Тема 1. Становлення та розвиток банківської системи України

Сутність та особливості побудови сучасної банківської системи України. Банки як посередники грошового обігу. Створення дієвого механізму страхування банківських ризиків. Центральний банк, його роль у ринковій економіці. Комерційний банк як фундамент вітчизняної банківської системи. Сучасне розуміння суті комерційного банку як підприємства, що займається бізнесом. Види комерційних банків, їх створення та розвиток згідно з вітчизняним банківським законодавством. Механізм взаємозв'язку між окремими ланками банківської системи, її завдання та функції. Загальна характеристика сучасних банківських продуктів у вітчизняній економіці. Види банківських послуг та їх розвиток. Базові операції банківських установ. Економічні методи регулювання взаємовідносин банківської системи. Глобалізація банківської діяльності.

Тема 2. Створення й організація діяльності комерційного банку

Види комерційних банків, їх операції, порядок створення та організаційна структура. Організація діяльності комерційного банку. Економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційних банків, ліквідність балансів комерційних банків і робота, що пов'язана з її підтримкою. Доходи, видатки та прибуток банку і його використання.

Тема 3. Формування ресурсів комерційного банку

Склад і структура ресурсів комерційних банків. Власні, залучені та запозичені ресурси, їх економічна характеристика. Вклади і депозити як головне джерело банківських ресурсів. Види вкладів і їх характеристика. Вклади, що приймаються від населення. Робота з юридичними та фізичними особами по залученню депозитів. Міжбанківський кредит як одно з джерел ресурсів банку. Методи прогнозування банківських ресурсів. Складання кредитного плану комерційними банками. Управління ресурсами в ув'язці з прибутковістю банку і ліквідністю його балансу.

Тема 4. Розрахунково-касові операції банків

Основи організації грошових розрахунків у народному господарстві. Готівкові та безготівкові розрахунки. Способи й форми безготівкових розрахунків. Структура безготівкового платіжного обороту. Організація готівкових грошових розрахунків. Кругообіг готівкових грошей.

Порядок одержання та витрачання готівкових грошей. Прогнозування обороту готівкових грошей у банках. Касова дисципліна і контроль за її дотриманням.

Тема 5. Операції банків з векселями

Історія виникнення векселів, їх види та класифікація. Обіг переказного та простого векселів. Види векселів та операцій, що здійснюються за їх допомогою: кредитні, торговельні. Поняття і сутність облікового кредиту. Гарантійні, розрахункові, комісійні та довірчі операції комерційних банків з векселями.

Тема 6. Кредитні операції банків

Умови кредитної угоди, кредитний договір. Оцінка кредитоспроможності позичальника. Види кредитів, їх класифікація та економічна характеристика, форми судних рахунків. Засоби захисту від кредитного ризику, форми забезпечення обов'язків позичальника перед банком. Контроль за використанням і погашенням кредиту. Кредитні санкції. Особливості проведення кредитних операцій комерційними банками у взаємовідносинах з підприємствами сезонних галузей промисловості; сільгосппідприємствами; заготівельними організаціями; торговими та постачальницько-збутовими організаціями. Особливості кругообігу і організації оборотних коштів у названих позичальників. Додаткові операції, що виконуються банком у процесі кредитування.

Тема 7. Операції банків із цінними паперами

Основні моделі фондового ринку. Поняття, класифікація цінних паперів і операцій з ними. Емісійні операції банків. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Заставні операції банків з цінними паперами. Операції РЕПО. Професійна діяльність банків на ринку цінних паперів. Формування портфелю цінних паперів з метою перепродажу. Вкладення банку в боргові цінні папери, операції з цінними паперами за власними борговими зобов'язаннями.

Тема 8. Банківські інвестиції

Банківські інвестиції: поняття та структура. Економічна сутність і форми інвестицій. Відмінні риси інвестиційних операцій банків від судних. Зв'язок інвестицій з кредитуванням. Фактори ризику від інвестиційних банків. Основи правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Дохідність інвестицій, Засоби захисту інвестиційної діяльності комерційних банків від ризику виникнення збитків і втрати ліквідності. Інвестиційний портфель банку. Ефективність реальних інвестицій.

Тема 9. Операції банків у іноземній валюті

Організація кореспондентських відносин з іноземними банками. Відкриття валютних рахунків. Посередництво банків у фінансових розрахунках між експортером та імпортером та їх кредитування. Види платежів у міжнародній практиці. Чеки як основна форма розрахунків при зовнішньоторговельних операціях, види чеків, порядок розрахунків. Документарне інкасо – розрахунки за допомогою товарних акредитивів, револьверний акредитив, компенсаційний акредитив. Гарантійні операції, кредитні операції, операції з іноземною валютою, операції з іноземними інвесторами.

Тема 10. Нетрадиційні банківські операції та послуги

Загальна характеристика та види нетрадиційних банківських операцій та послуг. Характеристика роботи комерційних банків при наданні лізингових, факторингових, гарантійних, посередницьких, консультативних та довірчих послуг. Лізингові операції. Банківські гарантії та поручительства. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги. Трастові послуги. Факторинг та форфейтинг. Операції з дорогоцінними металами.

Тема 11. Забезпечення фінансової стійкості банку

Поняття фінансової стійкості банку. Звітність банку, як основне джерело інформації про фінансовий стан банку. Основні показники фінансової стійкості. Контроль за діяльністю комерційних банків з використанням економічних нормативів.

Тема 12. Аналіз ліквідності банку

Значення, мета та завдання й інформаційні джерела аналізу ліквідності банку. Методика ретроспективного аналізу ліквідності банку. Коефіцієнтний аналіз ліквідної позиції банку. Основні нормативи, що регулюють ліквідність банків другого рівня. Додаткові коефіцієнти, що характеризують статичну ліквідність банку. Міжнародний досвід оцінки ліквідності банку. Аналіз ресурсної бази та активів банку з позиції ліквідності. Аналіз структури активів та пасивів та їх ув'язка.

Тема 13. Аналіз банківських ризиків

Визначення ризику та його класифікація. Система основних показників ризику. Зовнішні банківські ризики. Внутрішні банківські ризики. Поняття портфельних балансових ризиків. Аналіз і оцінка кредитного ризику. Сутність і напрями управління кредитними ризиками. Класифікація кредитних ризиків. Структурний аналіз кредитного портфеля з позиції кредитного ризику. Факторний аналіз кредитного портфелю та предмет ризикованості в цілому.

Тема 14. Аналіз фінансового стану

Аналіз ділової активності. Підходи до визначення ділової активності банків. Коефіцієнтний аналіз ділової активності. Аналіз ефективності управління. Аналіз ефективності управління за абсолютними показниками. Рейтингові системи оцінки фінансового стану банків. Поняття дистанційного аналізу діяльності банків.

Список літератури:

- 1 Прасолова, С.П. Банківські операції: навч. посіб та практ. / С.П. Прасолова, О.С. Вовченко. – К.: «ЦУЛ», 2013. – 568 с.
- 2 Циганов, О.Р. Основи банківської справи / О.Р. Циганов, Л.С. Краснолобова. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 403 с.
- 3 Копилюк, О.І. Банківські операції. Навчальний посібник / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. – 2-ге вид. випр. і доп. – К.: ЦУЛ, 2012. – 536 с.
- 4 Котковський, В.С. Банківські операції: навч. посібник / В.С. Котковський, О.В. Неїзвестна. – К.: Кондор, 2011. – 498 с.
- 5 Дмитренко, М.Г. Кредитування і контроль: навчально-методичний посібник (у схемах і коментарях) / М.Г. Дмитренко, В.С. Потлатюк. – Кондор, 2009. – 296 с.
- 6 Версаль, Н.І. Основи банківського менеджменту: практикум, навч. Посібник / Н.І. Версаль. – К.: Фітосоціоцентр, 2013. – 184 с.
- 7 Рябініна, Л.М. / Банківські операції: навчальний посібник / Л.М. Рябініна, Н.Ю. Няньчук, Л.І. Ухлічева. - Одеса: ОДЕУ, 2011. – 536 с.
- 8 Скоморович, І Г: Банківські операції: навчальний посібник / І.Г. Скоморович. Л.: ЛНУ, 2010. – 556 с.
- 9 Левандівський, О.Т. Банківські операції: навч. посіб. / О.Т. Левандівський, П.Е. Деметер. – К.: Знання, 2012.– 463 с.
- 10 Костюченко, А. О. Банківське право: підручник / А. О. Костюченко. - 2-е вид., переробл. та допов. - К.: Атіка, 2011. - 376 с.

ІІІ.3 ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Тема 1. Сутність і види податків

Сутність податків. Податки в системі доходів державного бюджету. Податки та інші форми платежів у бюджет: плата, внески та відрахування, збори. Визначення податків, їх ознаки. Функції податків. Основні напрямки податкового регулювання економіки та соціальної сфери. Елементи податку. Методи побудови податкових ставок, їх види. Класифікація податків.

Тема 2. Організація податкової системи і податкова політика

Основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Порядок й методи формування державних доходів. Податковий

метод формування державних доходів як елемент правової держави в умовах ринкової економіки. Податки й формування бюджету. Податкова система. Податкова система в Україні, основні етапи її становлення. Склад і структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України.

Тема 3. Державна податкова служба України

Податкова служба держави. Історія формування податкової служби в Україні. Організаційна структура органів державної податкової служби та їх основні завдання. Функції Державної фіскальної служби України. Податкова міліція як складова частина органів податкової служби та її завдання. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів. Основи та організація податкової роботи. Правове регламентування податків.

Тема 4. Облік платників та надходжень податків до бюджету

Облік платників як один з головних елементів податкової роботи. Особливості обліку юридичних осіб. Порядок реєстрації юридичних осіб. Державна реєстрація фізичних осіб – платників податків. Особливості взяття на облік фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Особливості взяття на облік фізичних осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та отримують доходи не за місцем основної роботи. Облік податків і неподаткових платежів.

Тема 5. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість, його зародження і розвиток. Передумови введення податку на додану вартість в Україні. Поняття доданої вартості, методи її обчислення. Платники і ставки податку на додану вартість. Сутність нульової ставки по податку на додану вартість. Об'єкт оподаткування. Операції, що включаються в об'єкт оподаткування. Поняття бази оподаткування по податку на додану вартість. Порядок визначення бази оподаткування для операцій різних видів.

Тема 6. Акцизний податок

Акцизний збір як форма специфічних акцизів. Історія його введення в Україні. Акцизний податок в системі інших непрямих податків, його недоліки та переваги. Платники акцизного податку. Об'єкт оподаткування для вітчизняних та імпортованих товарів. Перелік підакцизних товарів. Види ставок по акцизному податку. Порядок визначення сум акцизного податку для вітчизняних та імпортованих товарів, щодо яких застосовуються тверді ставки.

Тема 7. Мито

Мито в системі непрямих податків. Митна політика та її цілі. Платники мита. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення митної вартості. Види митних ставок. Види процентних ставок. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Порядок визначення суми мита та його сплати на рахунки митних органів. Порядок перерахування мита до бюджету.

Тема 8. Податок на прибуток підприємств

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств. Загальна характеристика прибутку як об'єкта оподаткування. Бюджетне значення податку на прибуток підприємств. Переваги і недоліки податку на прибуток підприємств. Платники і ставки податку на прибуток. Об'єкт оподаткування. Поняття валового доходу. Поняття валових витрат. Переліки витрат, які включаються і які не включаються до складу валових витрат. Податкові періоди.

Тема 9. Фіксований сільськогосподарський податок

Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується фіксований сільськогосподарський податок. Необхідність змін в оподаткуванні сільськогосподарських товаровиробників. Платники фіксованого сільськогосподарського податку. Об'єкт оподаткування та ставки фіксованого сільськогосподарського податку. Особливості оподаткування сільськогосподарських виробників, які здійснюють сільськогосподарську діяльність на гірських та поліських територіях. Порядок нарахування та строки сплати фіксованого сільськогосподарського податку. Зарахування його до бюджетів та державних цільових фондів.

Тема 10. Прибутковий податок з громадян

Прибутковий податок з громадян як форма індивідуального прибуткового оподаткування. Бюджетне і соціальне значення прибуткового податку з громадян. Переваги і недоліки прибуткового оподаткування громадян. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення для громадян, котрі мають і котрі не мають постійного місця проживання в Україні. Особливості визначення об'єкта оподаткування для громадян, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи. Пільги по прибутковому податку з громадян. Перелік певних видів доходів, що звільняються від оподаткування. Повноваження місцевих органів влади щодо надання пільг з прибуткового податку з громадян.

Тема 11. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Необхідність спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва (єдиного податку). Перелік юридичних і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право перейти на сплату

єдиного податку. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується єдиний податок. Особливості нарахуванні і сплати єдиного податку для юридичних осіб. Ставки єдиного податку для суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб.

Тема 12. Плата за ресурси та послуги

Основи та мета встановлення плати за ресурси. Принципи встановлення плати за ресурси: обов'язковість й однократність. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Види плати за ресурси, побудова ставок й визначення платників. Лісовий прибуток, його сутність та призначення. Плата за воду, що збирається з споживачів водопостачальних систем, її платники. Плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету.

Тема 13. Інші податки

Форми плати за землю. Основи побудови земельного податку. Об'єкт оподаткування, ставки. Податок з власників транспортних засобів, його платники. Види транспортних засобів, що підлягають оподаткуванню. Ставки податку. Порядок сплати податку підприємствами та громадянами. Податок на нерухомість. Платники, об'єкт оподаткування, ставки податку, строки сплати та порядок розрахунків у бюджет. Державний збір, його сутність і види. Побудова ставок державного збору. Перелік операцій і послуг, з яких береться державний збір, його ставки. Порядок сплати державного збору, його перерахунок до бюджету. Контроль податкових інспекцій у сфері стягнення державного збору.

Тема 14. Ухилення від податків

Поняття ухилення від податків. Види ухилення від податків. Укриття прибутків та інші форми податкових зловживань. Особливості ухилення від податків у сфері тіньової економіки. Боротьба з ухиленням від сплати податків. Ухилення від податків у сфері міжнародного бізнесу та його напрямки. Контролюючі органи. Підстави для примусового стягнення активів та визначення бюджетного фонду.

Тема 15. Податкова політика в системі державного регулювання економіки

Податкова політика та її напрями. Основні принципи податкової політики. Елементи фіскальної ефективності. Податкова політика України в сучасних умовах.

Тема 16. Неподаткові платежі до бюджету

Характер, призначення і бюджетна роль неподаткових платежів. Групи неподаткових платежів. Доходи від державної власності.

Список літератури:

- 1 Баранова, В.Г. Податкова система: навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
- 2 Іванов, Ю.Б. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навч. посібник / Ю. Б. Іванов, І. А. Майбуров. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.
- 3 Бандурка, Ю. Б. Податкове право: навч. посібник / Ю.Б. Бандурка, В.Д. Понікарпов, С.М. Попова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
- 4 Власюк, Н. І. Податкова система: навч. посібник / Н.І. Власюк, Т.В. Мединська. – К.: Магнолія, 2012. – 424 с.
- 5 Тимченко, О.М. Податкова система України: тренінг-курс: навч. посібник / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова. – К.: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. – 656 с.
- 6 Попова, С. М. Організація податкового контролю. навч.- практич. посібник / С. М. Попова, В. Д. Понікарпов, О. В. Кожушко. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 290 с.
- 7 Сідельникова, Л. П. Податкова система: навч. посібник / Л.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. – Київ: Ліра-К, 2013. – 604 с.
- 8 Андрущенко, В.Л. Податкові системи зарубіжних держав / В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак. – К.: ЦУЛ, 2016. – 416 с.
- 9 Гребельник, О.П. Митна справа: підручник / О.П. Гребельник. – К.: ЦУЛ, 2014. – 472 с.

ІІІ.4 СТРАХУВАННЯ**Тема 1. Виникнення та етапи розвитку страхування. Основні засоби страхового захисту. Функції страхування. Принципи страхування**

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей. Виникнення та етапи розвитку страхування. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Основні засоби страхового захисту. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування. Принципи страхування.

Тема 2. Класифікація страхування за об'єктами, формами проведення, сферою діяльності страховика

Практичне значення класифікації страхування. Ознаки класифікації: за об'єктом страхування, за формою проведення, за сферою діяльності страховика. Порівняльна характеристика систем класифікації страхування, які використовуються в Україні й у країнах Європейського союзу. Обов'язкове страхування в Україні: проблеми і перспективи проведення.

Тема 3. Страхові платежі та виплати. Системи страхової відповідальності

Основні терміни, що використовуються при укладанні договору страхування: страховий ризик, страховий випадок, страхова сума, страхове відшкодування, страхова премія, внесок, страховий тариф, франшиза. Порядок врегулювання страхового випадку. Системи страхової відповідальності.

Тема 4. Необхідність та сутність державного регулювання страхової діяльності. Моделі державного страхового нагляду

Необхідність та сутність державного регулювання страхової діяльності. Моделі державного нагляду. Централізоване та децентралізоване регулювання страхової діяльності. Міжнародна система регулювання страхової діяльності в країнах Європейського Союзу (ЄС). Директиви ЄС з ризикового страхування та страхування життя. Базельський комітет.

Тема 5. Етапи формування законодавчої бази щодо страхового ринку України. Завдання та функції державного органу з нагляду за страховою діяльністю

Передумови та етапи формування ринку страхування в Україні. Ліга страхових організацій. Закон України «Про страхування» та його основний зміст. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг: цілі, завдання, основні напрямки діяльності.

Тема 6. Поняття ризику, класифікація та основні характеристики страхових ризиків

Поняття ризику. Основні характеристики ризиків фінансової, операційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Ознаки страхового ризику. Класифікація ризиків за критеріями величини, факторами походження та ін. Показники виміру величини ризику. Статистичні методи та математичні моделі оцінки страхових ризиків.

Тема 7. Ризик менеджмент в страхуванні. Моделі та методи управління ризиками

Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні і нематеріальні ризики. Чисті і спекулятивні ризики. Фундаментальні і часткові ризики.

Тема 8. Структура тарифної ставки. Економічний зміст нетто-тарифу та навантаження до нетто-ставки.

Страховий тариф як основа побудови страхового внеску. Взаємозв'язок величини страхового тарифу та розміру страхової відповідальності. Структура тарифної ставки: брутто-тариф, нетто-ставка та навантаження до нетто-ставки. Економічний зміст нетто-тарифу та навантаження до нетто-ставки. Методологічні питання актуарних розрахунків.

Тема 9. Збитковість страхової суми та її елементи. Методика визначення нетто-ставки за ризиковим страхуванням

Збитковість страхової суми як основа для побудови нетто-ставки. Тарифний період. Елементи збитковості страхової суми. Методика визначення нетто-ставки на основі аналізу динамічного ряду збитковості страхової суми за тарифний період. Ризикова надбавка. Принципи диференціації страхових тарифів. Методика формування страхового платежу за страхуванням життя. Структура нетто-ставки за змішаним страхуванням. Таблиці смертності та середньої тривалості життя як основа для розрахунку нетто-ставки. Таблиці комутаційних чисел для розрахунку тарифів у страхової практиці. Одноразова та річна нетто-ставки. Рента пренумерандо та постнумерандо.

Тема 10. Сутність та класифікація видів майнового страхування. Страхування фінансово-кредитних ризиків

Сутність майнового страхування. Сучасний стан ринку страхування майна в Україні. Сутність та економічний зміст страхування фінансових ризиків. Характеристика окремих видів страхування фінансових ризиків. Страхування депозитів. Законодавча база щодо формування системи депозитного страхування в Україні. Особливості страхування майна юридичних осіб. Умови проведення страхування від вогню. Морські та авіаційні, автоперевезення – страхування вантажів (карго).

Тема 11. Страхування майна громадян: будівель і споруд, автомобільного транспорту. Страхування каско в Україні

Страхування майна громадян: будівель і споруд, домашнього майна: особливості оцінки ризиків, збитків, укладання договорів. Страхування автомобільного транспорту (каска) в Україні. Особливості страхування майна юридичних осіб. Страхування технічних ризиків. Страхування карго. Страхування сільськогосподарських ризиків. Страхування каско морських судів. Морське страхове бюро України і його основні функції.

Тема 12. Економічна сутність та правова база страхування відповідальності. Основні види, що здійснюються в Україні

Економічна сутність та класифікація основних видів страхування відповідальності. Сутність цивільної відповідальності. Принципи укладання договору страхування відповідальності. Законодавча база щодо розвитку страхування відповідальності в Україні: проблеми та перспективи.

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів: мета, умови проведення, визначення страхових внесків, відшкодування збитків. Моторне (Транспортне) страхове бюро та його функції. Міжнародна система «Зелена карта». Страхування відповідальності перевізника вантажів на різних видах транспорту.

Тема 13. Страхування загальної цивільної відповідальності, за забруднення довкілля, товаровиробника за якість продукції

Сутність страхування загальної цивільної відповідальності фізичних та юридичних осіб. Економічна сутність проведення страхування відповідальності товаровиробника за якість продукції, відповідальності за екологічне забруднення, професійної відповідальності: особливості укладання договорів, визначення переліку страхових та нестрахових випадків, ліміти страхової відповідальності. Проблеми і перспективи проведення в Україні страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування відповідальності за екологічне забруднення: проблеми і перспективи проведення в Україні, зарубіжний досвід.

Тема 14. Економічна сутність та класифікація особистого страхування. Добровільне та обов'язкове страхування від нещасних випадків

Економічна сутність особистого страхування. Класифікація особистого страхування за різними критеріями. Сутність страхування від нещасних випадків. Обов'язкове страхування від нещасних випадків. Колективне та індивідуальне страхування від нещасних випадків: особливості проведення, тарифні ставки. Страхування туристів від нещасних випадків та раптових захворювань в Україні. Порівняльна характеристика ринків особистого страхування України та країн ЄС.

Тема 15. Системи фінансування медицини. Медичне страхування як елемент соціального захисту громадян

Медичне страхування як елемент соціального захисту громадян. Державне обов'язкове медичне страхування. Системи фінансування медицини у зарубіжних країнах: переваги та недоліки. Соціальне страхування. Перспективи формування системи обов'язкового державного медичного страхування в Україні. Порівняльна характеристика систем медичного страхування Німеччини, Великобританії, США, Росії.

Тема 16. Страхування життя та його соціальний зміст

Економічна сутність та класифікація полісів зі страхування життя. Змішане страхування життя. Страхування пенсій: соціальний зміст. Інвестиційний характер довгострокового страхування життя. Основні положення договору. Динаміка розвитку сектору страхування життя в Україні. Чинники, що перешкоджають розвитку сектору страхування життя в Україні. Порівняльна характеристика систем накопичувального недержавного пенсійного страхування різних країн.

Список літератури:

- 1 Безугла В.О. Страхування: Навч. посіб. / В.О. Безугла, І.І. Постіл, Л.П. Шаповал. - К.: ЦУЛ, 2008. - 582 с.
- 2 Бігдаш В.Д. Страхування: Навч. посіб. для студ. ВИЗ/ Міжрегіональна академія управління персоналом, • К.: МАУП, 2006. - 444 с.
- 3 Внукова Н. М., Еременко Л. В., Успенко В. І. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник - 2-ге видання, перероблене та доповнене. -Харків: Бурун Книга, 2009. - 656 с.
- 4 Говорушко Т.А. Страхові послуги. 2-е видання перероблене та доповнене: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 344 с.
- 5 Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 318с.
- 6 Базилевич, В. Страхування: практикум.: Навчальний посібник / В. Базилевич. - Вид. 2. – К.: Знання, 2011. – 607 с.
- 7 Базилевич, В.Д. Страхові послуги: підручник. В.Д. Базилевич, Р.В. Пікус Н.В. Приказюк. та ін. – К.: Логос, 2014. – 496 с.
- 8 Вовчак, О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.

IV. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗАВДАНЬ

IV.1 Склад завдань екзаменаційного білету

Структура білету для вступу на навчання за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» включає базову та варіативну частини, кожна з яких складається з тестових завдань (26 тестів – базова частина, 10 тестів – варіативна частина).

Пропоноване коло питань потребує вміння шляхом логічного та аналітичного мислення дати визначення базовим категоріям з кожної дисципліни, знаходити вірні відповіді на тестові завдання, які містяться у білеті, продемонструвати уміння щодо розв'язання практичних задач.

Наведені в програмі завдання відрізняються багатоплановістю. За їх допомогою моделюються можливі умови трудової діяльності майбутнього

фінансиста, пов'язані з необхідністю визначення правильної лінії поведінки на ринку, прийняття оптимального рішення проблеми, що виникла, оцінки реального положення ситуації, що склалася.

IV. 2 Критерії оцінки завдань екзаменаційного білету

Правильність виконання завдань вступного іспиту за фахом «Фінанси, банківська справа та страхування» перевіряється за всіма базовими дисциплінами, які виділено у Програмі викладачами кафедри фінансів.

Оцінка виконання екзаменаційного завдання здійснюється за 200 бальною шкалою (таблиця 1).

Таблиця 1 – Структура бальної оцінки виконання екзаменаційного завдання вступного іспиту за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем за фахом 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

№	Завдання (кількість)	Оцінка одного вірного завдання, балів	Сума балів (рейтинг)
Базова частина			
1	26 тестів	5 балів	130 балів
Усього		-	130 балів
Варіативна частина			
1	10 тестів	7 балів	70 балів
Усього		-	70 балів
Разом			200 балів

Результати випробування потенційних абітурієнтів оцінюються за шкалою від 100 до 200 балів (100 балів – мінімальний позитивний результат, 200 балів – максимальний).

Отримана студентом оцінка підтверджується всіма членами комісії з прийняття вступного іспиту за фахом «Фінанси, банківська справа та страхування» підписами.

V НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

V.1 Список літератури

- 1 Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // ВВР. – 2010. – № 50–51 зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
- 2 Про Державний бюджет України на поточний рік [Електронний ресурс]: Закон України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
- 3 Юрій, І.С. Бюджетна система: підручник / І. С. Юрій, В. М. Федосов. – К.: ЦУЛ ; Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 871 с.
- 4 Єпіфанов, А.О. Бюджет України: монографія: у 2 кн. Бюджет – головна ланка фінансів держави / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 201 с.
- 5 Чубенко, А.Г. Фінансове право: навч. посіб. / А.Г. Чубенко. – К.: КНТ, 2014.– 600 с.
- 6 Чубенко, А.Г. Податкове право України: навчальний посібник / А.Г. Чубенко, Д.М. Павлов, Т.Б. Процюк, М.С. Удовик. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 304 с.
- 7 Воронова, Л.К. Бюджетний кодекс України. / Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко. – Х.: Право, 2011. – 608 с.
- 8 Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. Національна економіка. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 248 с.
- 9 Луніна, І.О. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: монографія / І. О. Луніна, О. П. Кириленко, А. В. Лучка. – К.: НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, 2010. – 320 с.
- 10 Бондар, М.І. Бюджетна і податкова системи України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / М. І. Бондар, В. М. Опарін, О. М. Тимченко, Г. І. Єфименко. – К.: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. – 336 с.
- 11 Прасолова, С.П. Банківські операції: навч.посіб та практ. / С.П. Прасолова, О.С. Вовченко. – К.: «ЦУЛ», 2013. – 568 с.
- 12 Циганов, О.Р. Основи банківської справи / О.Р. Циганов, Л.С. Краснолобова. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 403 с.
- 13 Копилюк, О.І. Банківські операції. Навчальний посібник / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. – 2-ге вид. випр. і доп. – К.: ЦУЛ, 2012. – 536 с.
- 14 Котковський, В.С. Банківські операції: навч.посібник / В.С. Котковський, О.В. Неїзвестна. – К.: Кондор, 2011. – 498 с.
- 15 Дмитренко, М.Г. Кредитування і контроль: навчально-методичний посібник (у схемах і коментарях) / М.Г. Дмитренко, В.С. Потлатюк. – Кондор, 2009. – 296 с.
- 16 Версаль, Н.І. Основи банківського менеджменту: практикум, навч. Посібник / Н.І. Версаль. – К.: Фітосоціоцентр, 2013. – 184 с.

- 17 Рябініна, Л.М. / Банківські операції: навчальний посібник / Л.М. Рябініна, Н.Ю. Няньчук, Л.І. Ухлічева. - Одеса: ОДЕУ, 2011. – 536 с.
- 18 Скоморович, І. Г.: Банківські операції: навчальний посібник / І.Г. Скоморович. Л.: ЛНУ, 2010. – 556 с.
- 19 Левандівський, О.Т. Банківські операції: навч. посіб. / О.Т. Левандівський, П.Е. Деметер. – К.: Знання, 2012.– 463 с.
- 20 Костюченко, А. О. Банківське право: підручник / А. О. Костюченко. - 2-е вид.,переробл.та допов. - К.: Атіка, 2011. - 376 с.
- 21 Баранова, В.Г. Податкова система: навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
- 22 Іванов, Ю.Б. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навч. посібник / Ю. Б. Іванов, І. А. Майбуров. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.
- 23 Бандурка, Ю. Б. Податкове право: навч. посібник / Ю.Б. Бандурка, В.Д. Понікарпов, С.М. Попова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
- 24 Власюк, Н. І. Податкова система: навч. посібник / Н.І. Власюк, Т.В. Мединська. – К.: Магнолія, 2012. – 424 с.
- 25 Крючкова, Н. М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання: монографія / Н. М. Крючкова. – Одеса: Астропринт, 2011. – 190 с.
- 26 Тимченко, О.М. Податкова система України: тренінг-курс: навч. посібник / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова. – К.: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. – 656 с.
- 27 Попова, С. М. Організація податкового контролю. навч.- практич. посібник / С. М. Попова, В. Д. Понікарпов, О. В. Кожушко. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 290 с.
- 28 Сідельникова, Л. П. Податкова система: навч. посібник / Л.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. – Київ: Ліра-К, 2013. – 604 с.
- 29 Андрущенко, В.Л. Податкові системи зарубіжних держав / В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак. – К.: ЦУЛ, 2016. – 416 с.
- 30 Гребельник, О.П. Митна справа: підручник / О.П. Гребельник. – К.: ЦУЛ, 2014. – 472 с.
- 31 Безугла В.О. Страхування: Навч. посіб. / В.О. Безугла, І.І. Постіл, Л.П. Шаповал. - К.: ЦУЛ, 2008. - 582 с.
- 32 Бігдаш В.Д. Страхування: Навч. посіб. для студ. ВИЗ/ Міжрегіональна академія управління персоналом, • К.: МАУП, 2006. - 444 с.
- 33 Внукова Н. М., Еременко Л. В., Успенко В. І. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник - 2-ге видання, перероблене та доповнене. -Харків: Бурун Книга, 2009. - 656 с.
- 34 Говорушко Т.А. Страхіві послуги. 2-е видання перероблене та доповнене: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 344 с.
- 35 Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 318с.

- 36 Базилевич, В. Страхування: практикум.: Навчальний посібник / В. Базилевич. - Вид. 2. – К.: Знання, 2011. – 607 с.
- 37 Козьменко, О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва Т.А. та ін. – Суми: Університетська книга, 2012. – 315 с.
- 38 Козьменко, О.В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації: монографія / О.В. Козьменко О.В. С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва Т.А. та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.
- 39 Базилевич, В.Д. Страхові послуги: підручник. В.Д. Базилевич, Р.В. Пікус Н.В. Приказюк. та ін. – К.: Логос, 2014. – 496 с.
- 40 Вовчак, О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.

**Голова фахової
атестаційної комісії**

Єлецьких С.Я., д.е.н., проф.